

FRĂȚII

DRAMĂ ÎN PATRU ACTE

PERSOANELE

PÎRVU SCULEA, țăran fruntaș

NEAGU SCULEA, fratele său

COBUZ, argatul lui Pîrvu

STÎLPARUL

BĂTRÎNUL DROSIN

MĂNĂILĂ

MINU, băiețandrul lui Pîrvu

SAVA, băiețașul lui Pîrvu

DOCHIANA, nevasta lui Pîrvu

ANCA, servitoare

Acțiunea se petrece în satul Stavnic din Moldova, în zilele noastre.

ACTUL I

(Scena înfățișează o curte mare țărănească. În stînga se află șoseaua cea mare a satului; în fund se deschide o ușă în grădină. În dreapta se înalță casa lui Pîrou, cu ceardac și scară de piatră la ușa de intrare. Tot în dreapta, dar în fund, odaia argașilor. E seară.)

SCENA I

BĂTRÎNUL DROSIN, MĂNĂILĂ și alți ȚĂRANI sunt adunați în curte.
STÎLPARUL intră pe poarta din stînga. În urmă NEAGU.

STÎLPARUL:

Sunt stogurile gata?

MĂNĂILĂ:

Sunt gata. Înălțate

Pe pajiștea-nflorită se par ca o cetate

De meșteri ferecată.

DROSIN:

Ne fu blagoslovită

Strădania.

MĂNĂILĂ:

Și ziua stătut-a neclintită

Deasupra noastră pînă sfîrșirăm.

DROSIN:

O minune

Precum în cartea sfîntă de alte vremi se spune.

STÎLPARUL:

Iar aria?

MĂNĂILĂ:

Curată e-asemeni cu-o tipsie

Pe care-și joacă luna lumina-i argintie.

STÎLPARUL:

Deci, munca-i isprăvită.

MĂNĂILĂ:

Cu spor. Și de-nserăm
Departe de cămine e doar că așteptăm
Pe Pîrvu.

STÎLPARUL:

(surîzînd)
Da, e astăzi sfîrșit de săptămînă.

MĂNĂILĂ:

Vezi bine. Și-apoi oare uiți datina bătrînă:
Cînd holdele sunt strînse în stoguri aurite,
Cu vin spumos în cupe și poame pîrguite
Ospăț frățesc se-ntinde la toți secerătorii.

STÎLPARUL:

Va fi pe mîne seară.

MĂNĂILĂ:

Amurgul sărbătorii
Clăti-se-va atuncea din bolțile albastre
De rîsete, de cînturi, de strigătele noastre.
*(În acest moment Neagu coboară încet treptele scării de piatră și înaintează, nebăgat
în seamă, printre țărani.)*

STÎLPARUL:

Iar mîndra Dochiană tînzîndu-și albu-i braț
Turna-va prin pahare.

NEAGU:

(în sine, turburat)
Ce spune?

MĂNĂILĂ:

(Stîlparului, rîzînd)
Cu nesaț
Privești ades la brațu-i.

STÎLPARUL:

(cu înfocare)
E alb și rotunjior
Și cînd l-întinde-alene de toarnă din urcior

În cupe vin de aur așa se arcuieste
Că pare-un ram de vișin în floare.

NEAGU:

(în sine)

A, cum crește

În mine-un gând năprasnic.

(Vrea să se îndrepte spre Stîlparul dar se oprește.)

STÎLPARUL:

(văzîndu-l, cu nevinovăție)

Ci iată! Neagu vine!

Pe dînsul întrebați-l, căci lui i se cuvine

Să știe.

MĂNĂILĂ:

(înaintînd spre Neagu)

Vei fi față?

NEAGU:

(cu gîndul aiurea)

La ce?

MĂNĂILĂ:

Dar! La serbare.

NEAGU:

(rece)

Nici știu ce spui.

STÎLPARUL:

Au dată îți este în păstrare

Această taină dulce?

NEAGU:

(repede)

O taină? N-am avut

Nicînd astfel de taine.

MĂNĂILĂ:

Dar totuși, am crezut

Că poate...

NEAGU:
(batjocoritor)
Au e fața-mi gătită de serbare
Sau sufletu-mi?

MĂNĂILĂ:
(murmurînd)
Crezusem...

NEAGU:
(aspru)
În lături din cărare!
(Trece și intră în odaia argașilor.)

SCENA II

STÎLPARUL, BĂTRÎNUL DROSIN, MĂNĂILĂ, ȚĂRANI

MĂNĂILĂ:
Ce om hain la suflet.

STÎLPARUL:
(blînd)
E trist și obidit.

DROSIN:
Era odată altfel.

MĂNĂILĂ:
De mult.

STÎLPARUL:
L-au prididit
Necazurile. Însă, pe cînd îl țin eu minte,
Ca fagurii de miere erau a lui cuvinte
De dulci, și în tot satul cu greu s-ar fi aflat
Voinic deopotrivă la muncă și la sfat
Cu dînsul.

DROSIN:
Era vesel. Și-n nopțile de vară
Cîntările-i focoase adesea turburată
A codrilor odihnă. Pe-atuncea rătăcea

În multe nopți cu lună pe calea ce ducea
Spre lunca înflorită.

MĂNĂILĂ:

Purta în suflet oare
Vro dragoste?

DROSIN:

Pesemne. Căci prea fermecătoare
Erau ale lui doine. Eu n-am mai auzit
De-atunci astfel de cînturi. Se vede c-au murit
Cu dragostea-i.

STÎLPARUL:

Un cîntec nu moare niciodată!

DROSIN:

(cu îndoială)

Nu moare? Dar ce-i doina aceasta-ntunecată
Pe care o întoarceți ades în vers de jale
De plînge ca pribeagul pierdut pe neagra cale?
Au cînt de veselie-i? Au bocet de-ngropare?
Sau ce? Cînd nici iubirea atotmistuitoare
Voi nu o mai cunoașteți.

STÎLPARUL:

(ironic)

Ci-abate-te deseară
Pe drumul care duce spre cîmpul de negară
Să vezi cum ne așteaptă, devale, la fîntînă
Fetițele șirete cu flori vrăjite-n mînă.

DROSIN:

Și ce-i o întîlnire în nopți cu lună plină?
Un cîntec fără noimă ce dorul nu-l alină
Cînd nu-i sfințit de suflet. Mă credeți, feții mei,
Asupra mea trecură ani mulți și lungi și grei
Dar nu-mi mai fu, pesemne, de ceruri hărăzit
S-aud din nou un cîntec precum am auzit
În vremurile-acelea, căci dragostea ce crește
Mai mare decît viața tot dorul și-l topește
În focul unui cîntec ce-atît este de sfînt

Că-l iau cei cari-l cîntă cu dînșii în mormînt.

MĂNĂILĂ:
Și Neagu?

DROSIN:
El își spuse a tainei lui cîntare
De mult. Se-nvestmîntase dumbrava-n sărbătoare
Cu flori și cu miresme iar lunca-și întinsese
Covoare de mătase și scumpe și alese
Gătindu-se de nuntă. Ci nu veniră mirii.

STÎLPARUL:
De ce?

DROSIN:
Nu tuturoră coroana fericirii
Li-e dată ca s-o poarte pe fruntea strălucită.
Căci scris stă și în carte: la cina pregătită
Veniră nepoftiții și toți ce-au fost streini
Și toți cei ce huliră a cerului lumini.

MĂNĂILĂ:
De-atunci el poartă-n suflet obidă și urgie?

DROSIN:
De-atunci! Luînd în mîină toiag de pribegie
Plecă în lumea largă aleanul să și-l poarte
Chemat în depărtare de-un tainic dor de moarte.
Ci nu-l voi nici moartea. Iar anii vremuiră
Asupră-i.

STÎLPARUL:
O, sărmanul!

MĂNĂILĂ:
Acum nu mă mai miră.

DROSIN:
De cînd s-a întors iarăși
În sat, zdrobit de chinuri, nu are alți tovarăși
Decît doar lunca verde și codrul cu izvoare

Și căile umbrite de sălcii plîngătoare.
Dar nu mai rîde-acuma ca-n timpul depărtat
Ci-amarul trai și-l duce tăcut și-nstreinat
Cu ochi triști și cucernici plecați către țărîna
Părînd cum că ascultă un cîntec ce-l îngîna
Un glas din altă lume.

MĂNĂILĂ:
Și-aduce poate aminte
De dragostea-i apusă cu mulți ani înainte.

STÎLPARUL:
Și totuși cred c-adezea în ceasuri de-nserare
Cînd crește umbra nopței și dorul e mai mare
În inima stingheră, viața îl îmbie
Și-și plînge-amarnic anii perduți în pribegie.

DROSIN:
La ce să-l mai îmbie?

STÎLPARUL:
(scurt)
La luptă.

MĂNĂILĂ:
Au el este
Un Făt-Frumos asemeni cu cei cari-n poveste
Trezeau cu-o sărutare pe fetele-adormite
De somnul vecinicii în curțile-aurite?

STÎLPARUL:
Dar dacă n-o fi moartă femeia?

MĂNĂILĂ:
Și de unde
Putere-ai ști aceasta?

DROSIN:
(privind în față pe Stîlparul)
Au nu cumva s-ascunde
O taină-n a ta vorbă?
*(Stîlparul vrea să răspundă. În acel moment ușa grădinei se deschide și Anca
înaintează spre țărani.)*

SCENA III
ACEIAȘI, ANCA

ANCA:
(*veselă*)
Ce mîndră adunare!
S-ar zice că-i o nuntă.

MĂNĂILĂ:
Nu-s cobze, nici vioare
Să cîntec-am întinde o horă de iznoavă.

ANCA:
(*rîzînd*)
Așa-ntr-amurg?

MĂNĂILĂ:
Au nu e cale să dăm slavă
Prin cîntece și jocuri acelu ce-a lăsat
Să cadă ploi la vreme pe lanul însetat,
De strînseserăm acuma în stoguri ferecate
Atît grîu cît ajunge să-mparți la șapte sate?

STÎLPARUL:
Dar unde e stăpînul?

ANCA:
Îndată va să vină.
De cînd dădu spre seară intrat-a în grădină
Căci mîni la prînz nevasta-i culege-va bujorii
Să-i dea în dar din mîna la toți secerătorii.
Și Pîrvu-n al său suflet, ferit de orice prihană,
Atît de mult iubește pe mîndra Dochiană
C-ar vrea să-i fie calea cu flori înourată
Nici soarele s-o ardă, nici vîntul să n-o bată.

SCENA IV
ACEIAȘI, PÎRVU, COBUZ

PÎRVU:

(frumos și puternic ca un rege biblic vine din grădină urmat de Cobuz)
Noroc și voie bună!

SÎLPARUL:
Și vecinic spor în casă!

PÎRVU:
Și oaspeții de cinste să stea în cap de masă.
Căci astfel doar rămas-a din datini învechite
Că-n zile îmbelșugate la mese strălucite
De facile luminate, cu blînd voioase fețe
Prietenii să-ndemne la vesele ospețe.

DROSIN:
Și datina e bună.

PÎRVU:
Și sfîntă.

STÎLPARUL:
Mai ales
Cînd vara dă-nspre toamnă și grîul e cules
În stoguri de pe lanuri.

DROSIN:
Și cînd nădejdea pare
De-a pururi înflorită în inemi că răsare.

PÎRVU:
Nădejdea noastră este în munca necurmată,
În brazda cea adîncă pe lanuri răsturnată,
În sfînt pămîntul nostru de cer blagoslovit
Și-n sufletul pe care mereu l-am oțelit,
Luptînd viața-ntreagă în aspră încordare
Cu gerul, ploaia, vîntul și arșița de soare.

SCENA V
ACEIAȘI, MINU, SAVA

MINU:
(venind în fuga din stînga)
A, tata!

SAVA:
(se oprește sfios)
Ce de lume!

PÎRVU:
(dezmierdător)
Veniți, iubiți copii;
Cu rîsetele voastre voioase și-argintii
Voi faceți dimineață din seara-ntunecată
Și vară-nflăcărată din toamna întristată.
Dar unde mi-ați fost astăzi?

MINU:
Devale, la izvoare.
Acolo vin păstorii s-adape-a lor mioare
Și-așteaptă de s-adună pe cei ce vin din deal
Cîntînd un viers de doină alene din caval
Și stau tîrziu în noapte pe margini de ghizdele
Spunînd frumoase basme.

SAVA:
Da, știi! Povești cu iele
Și zîne îmbrăcate în haine aurite
Pe cari împărații, cu gînduri iscusite
Le fură rădvane de pară pe-nnoptate.

DROSIN:
Ce dulce este vorba din buze nepătate!

MĂNĂILĂ:
Și cită istețime din graiul de copil!

PÎRVU:
Vedeți! Cînd mă-mpresoară îmi pare că april,
Zglobia lună dalbă a mîndrei tinereți,
Își scutură deasupra-mi a sale frumuseți
Ningîndu-și blînd podoaba din vișinii în floare
Pe creștetu-mi.

DROSIN:
Copiii fac vecinică serbare

Din biata noastră viață.

MĂNĂILĂ:

Și ei sunt temelie
Și neamului și casei în vremi de strășnicie.

PÎRVU:

De nu sunt ei tot neamul precum câteodată
Se-ntîmplă.

DROSIN:

Ne ferească Fecioara preacurată!

PÎRVU:

Dar cât voi sta-n putere și brațu-mi va fi tare
Voi și ti a le deschide prin viață o cărare
Mai zdravănă ca brazda de plug moldovenesc
Înfipt în adîncime pe-ogorul strămoșesc.

SCENA VI

ACEIAȘI, DOCHIANA

DOCHIANA

(ieșind din casă, în capul scării)

Copiii sunt aice?

MINU:

Da, mamă!

DOCHIANA:

Vă credeam

Fugiți iar la izvoare

MINU:

(îndrăzneț)

Am fost.

DOCHIANA:

Eu bănuiam

Că nu sunteți în preajmă.

PÎRVU:

(cu dulce imputare)

Atît de mult le ştii

De urmă?

DOCHIANA:

'Mi faci o vină?

PÎRVU:

Ba nu. Dar...

DOCHIANA:

Sunt zglobii

Şi-aleargă ziua-ntreagă prin lunci şi prin pădure

Că-i pierd din ochi adesea.

DROSIN:

(glumind)

Ci vezi să nu ți-i fure

Vro zîină de acelea ce stau mereu ascunse

În cuiburi de mătase prin crînguri nepătrunse.

DOCHIANA:

(rîzînd)

N-am teamă. Sunt prea tineri.

STÎLPARUL:

Şi dacă?

DROSIN:

Ai uitat

Povestea cu feciorul de domn ce-a fost furat

Cînd mic era şi fraged de zîinele din cetini?

Ți-o spun de vrei...

SAVA:

(rugător)

A, spune-o!

DROSIN:

(copiilor)

Deseară, dragi prieteni.

SCENA VII
ACEIAȘI, NEAGU

NEAGU:
(iese din odaia argaților și trece tăcut prin fund)

PÎRVU:
(strigându-l)
He, Neagule, te-abate din calea ta încoace!

NEAGU:
(aproape dușmănos)
La ce m-aș mai abate?

PÎRVU:
(cu drag)
Ci dă-le odată pace visărilor grozave de tristă zbuciumare
Și vin de te unește la vesela serbare
A tinerelor inemi.

NEAGU:
(se apropie de țărani)
Mi-e inima streină
De-această sărbătoare și nu mi-o mai alină
Nici cînturile voastre, nici rîsete și glume.

PÎRVU:
Dar cum? Cînd se arată voioasă-ntreaga lume
Și-nalță-n pacea serei cîntări de biruință
Spre ceruri milostive, tu stai în umilință
Cu umezi ochi de vrajbă plecați către pămînt?
Au nu-i blestem acesta-nălțat către cel sfînt?

NEAGU:
(domolit)
Eu n-am de ce fi vesel. Iar cînt de mulțumire
De ce-aș aduce oare?

PÎRVU:
Ce-adîncă rătăcire!
Privește! Secerișul sfîrșit e pe ogoare
Și spicele-aurite ca razele de soare
Lucesc în mîndre stoguri pe arii înălțate

Ca ziduri uriașe de falnică cetate.
Puțin încă și toamna cădea-va-mbelșugată
Pe plaiurile noastre dînd vecinica răsplată
La toți secerătorii ce stat-au pe ogor
În arșița de vară.

NEAGU:

(cu un gest energic de tăgadă)
Eu nu-s secerător.
(Mișcare și mirare printre cei de față.)

COBUZ:

(înversunat)
Dar totuși ești de casă.

PÎRVU:

(voind să îmbuneze pe Cobuz)
Te du și îngrijește
De vin mănos.

COBUZ:

Vin profir?

PÎRVU:

De antărt.
(Cobuz intră în odaia argașilor. Pîrvu se întoarce la Drosin.)
Ci pășește
Pe prag și luminează, ca-n vremile străbune
Această locuință cu-a ta înțelepciune,
Iar cinstea ca să fie deplină pentru casă
Lua-vei loc de frunte în albul cap de masă!

(Pîrvu, însoțit de Drosin, urcă treptele scării de la ușa de intrare. Minu și Sava îi urmează ținîndu-se de mîină. Apoi vin Stîlparul, Mănăilă și ceilalți țărani. În momentul cînd Neagu, la urma tuturor, vrea să pună piciorul pe întîia treaptă a scării, Dochiana îl oprește.)

SCENA VIII

NEAGU, DOCHIANA

DOCHIANA:

(încet)

Tu, Neagu.

NEAGU:

(cu o mână pe parmaclîc, se întoarce mirat)

A, ce este?

DOCHIANA:

Aș vrea o lămurire.

NEAGU:

(părăsește parmaclîcul, ia piciorul de pe treaptă și se apropie de Dochiana)

Dar ce ai? Cade-o umbră în calda ta privire

Și-o-ntunecă asemeni cu seara-ntîrziată,

Iar gingașa ta față se pare rouată

De lacrimi plîse-n taină.

DOCHIANA:

O, nu. E vîntul serei

Ce-a pus în ochii-mi umezi o umbră a durerii.

Dar nu-i nimic.

NEAGU:

Și totuși ceva parcă te doare

În suflet.

(Prinzînd-o de mână. Cu o nesfîrșită îngrijire.)

Și tu tremuri de-adîncă-nfiorare.

DOCHIANA:

(rostind cu greu cuvintele)

De ce-ți-năsprești viața cu lumea?

NEAGU:

(rîzînd silnic)

A, te temi.

DOCHIANA:

Ba nu, dar...

NEAGU:

Amintirea duioasă-a tristei vremi

În care rătăcit-am pribeag prin țări streine

Cu sufletul în chinuri și gînduri tot la tine

Mă chinuie în noaptea vieții dureroase

Și-abia găsesc uitarea pe buzele-ți focoase.
(*O îmbrățișează.*)

SCENA IX
ACEIAȘI, COBUZ

COBUZ:
(*în întunec, grozav*)
Așadar de aceștia mi-ați fost.

NEAGU:
(*întorcându-se, semeț*)
Cine îndrăznește
Cu vorbe arzătoare...
(*Vede pe Cobuz și se oprește deodată.*)

COBUZ:
(*batjocoritor*)
De ce taci? Isprăvește
Batjocura-ncepută cu-atît de mîndră fală.
Îmi place. E streină de orice șovăială
Și merge drept la țintă.

NEAGU:
(*amenințător*)
Bătrîne, ia aminte!

DOCHIANA:
(*punîndu-i mîna pe braț, rugătoare*)
Dar, Neagule.

COBUZ:
Ci lasă-l să spună înainte.

NEAGU:
(*ridică mîna*)
Semețule!

COBUZ:
(*înaintînd cu pieptul desfăcut*)
Lovește!

NEAGU:

(repede, către Dochiana)

Întoarce-te în casă

Cu fața rîzătoare spre cei cari la masă

Te-așteaptă și cu mîna mereu îmbelșugată

Le-mparte vin de aur ca toamna cea bogată

Și-ascunde-ți turburarea în rîsete și glume.

DOCHIANA:

(nehotărîtă)

Și voi?

NEAGU:

(rîzînd)

Iscoditoare! Destul!

COBUZ:

(ironic)

Avem anume

O veche răfuială.

DOCHIANA:

O, Doamne!

NEAGU:

(sarcastic)

Nu te teme.

O veche răfuială pe-așa de dulce vreme

De-amurg senin de vară va fi o amintire

A zilelor trecute de-aprinsă fericire.

Ci-ntoarce-te în casă căci oaspeții te-așteaptă.

(Amarnic, chinuit de o amintire.)

În mijlocul lor sta-vei tu gingașă și dreaptă

Nălîndu-ți mîndru brațul cel alb și rotunjior

Ce cînd l-întinzi alene de toarnă din urcior

În cupe vin de aur așa se arcuiește

Că pare-un ram de vișin ce-n flori se împodobește.

(Dochiana urcă treptele scării de la intrare. Neagu privește lung în urma ei. Într-un târziu se întoarce către Cobuz.)

SCENA X

NEAGU, COBUZ

NEAGU:
Tu ce vrei?

COBUZ:
Au sunt slobod să am și eu voință
Acum cînd nici o rugă de-amară pocăință
N-ar șterge-a voastră pată?

NEAGU:
Bătrîne!

COBUZ:
Ci mă lasă
Să-mi plîng durerea-n pace. Nu vezi cum mă apasă
Păcatul fără nume ce voi l-ați făptuit.

NEAGU:
(batjocoritor)
Ce basm făurit-ai, măiestre, amăgit
De-o tristă-nchipuire?

COBUZ:
Un basm? Sunt bătrîn,
Sunt slab și singuratec și nu mai sunt stăpîn
Pe-a mea închipuire iar lumea din povești
E moartea pentru mine.

NEAGU:
Și totuși nu grăiești
Acum decît din basme.

COBUZ:
(tunător)
Din groaznica viață
Și nu din basme spuse în serile de ceață
Rostesc aceste vorbe. (Scurt.) Știu totul. Și-s pătruns
În suflet de **povoarea** păcatului.

NEAGU:
(hotărît)
De-ajuns!
Ce vrei să faci din mine?

COBUZ:

Mai bine rămînei
Pribeag pe căi streine decît te întorceai
S-aduci răsad de vrajbă în inemi liniște
De patemi necuprinse, de doruri neclintite.
Căci viața noastră fusese curată ca un val
De alb pîrîu ce curge pe clina unui deal
Spre valea închinată podoabelor de flori;
Purtînd în ochii noștri doar tainicii fiori
Ai basmelor bătrîne-nălțam priviri senine
Spre zările albastre a blîndelor coline
Pe cari dulci miresme de foi de rozmarin
Le-mbată-n faptul zilei.

(Se oprește o clipă.)

Iar traiul nostru lin
Nimic mai sus de fire vrodată n-a dorit:
Un lan de grîu de aur, un rediu ce-a-nverzit,
Un cîmp de in albastru, o pajiște mănoasă,
O luncă unde iarba se pare de mătasă
Și-o zi care sfîrșește c-un dulce-apus de soare
Frumos precum e-un preot în haine de serbare.

(Gest larg.)

Căci nu m-am stins o dată cu soarele de-atunci !
Au nu fusesem oare un rob al asprei munci
De-ajuns și trebuit-a să văd și acest ceas
De neagră prihănire?

NEAGU:

Ah, cum n-aș fi rămas
Să dorm de somnul vecinic sub stele lucitoare
În iarba înflorită de albe lăcrămioare
Pe căile pierdute în zarea depărtată
De nu-mi venea în minte un chip de altădată,
Un cînt de pitulice din lunca răcoroasă,
O vorbă cu-nțelesuri, o doina de acasă
Și farmecele stinse a dulcelor visări
Din seara închinată întăiei sărutări.
Căci prea purtasem singur, în gînduri zbuciumate
Și tainice, văpaia iubirei depărtate
Cu chinul amintirei vieței de-altădată
Arzînd atît de groaznic în seara întristată.

COBUZ:

Ce-mi pasă de această duioasă tînguire
Cînd sfărîmă o viață de dulce fericire
Și cinste.

NEAGU:

A, da, cinstea.

COBUZ:

(aspru)

Întreaga noastră fire
Clădită e pe dînsa.

NEAGU:

Ce mîndră amăgire!

COBUZ:

Se poate. Dar ne fuse credința neclintită
În ea, căci îi purtarăm icoana zugrăvită
În inemi și de-aceea rămas-a-n veci senină
Și sfîntă ca privirea cucernică și lină
A Pururei Fecioare spre care cu sfială
Nălțam privirea noastră în ceasuri de-ndoială.

NEAGU:

Și ce-mi ceri?

COBUZ:

Lepădarea de groaznica-ți iubire.

NEAGU:

Doar moartea să mă scape.

COBUZ:

(apăsînd cuvintele)

Sau altă rătăcire.

SCENA XI

PÎRVU, NEAGU, COBUZ

PÎRVU:

(apărînd în capul scării, surîzînd)

Aveți vrun sfat de taină? Grăiți poate din vremei Bătrîne?

NEAGU:

Da!

(Înfundat, către Cobuz.)

Ia seama!

PÎRVU:

(gest larg)

Pe-așa amurg!

COBUZ:

(încet către Neagu)

Te temi?

PÎRVU:

De ce-ați rămas afară? Ospătu-i pregătit
Și cei poftiți așteaptă; voi singuri n-ați venit.

COBUZ:

(înaintînd în fața scării)

Stăpîne, slobozește acuma din robie

Pe sluga-ți credincioasă căci greua ei solie

Sfîrșitu-s-a cu pace.

PÎRVU:

Ce pildă-ntunecată

Îmi spui cu-aceste vorbe ciudate?

COBUZ:

Pildă! Cată

Spre mine cu-ndurare și spune dacă par

Asemeni unui care glumește.

PÎRVU:

(coborînd cîteva trepte)

A, nu... Dar

Atîta de ciudată e ruga ta de-acum

Că nu știu nici eu singur... Ce vrei?

COBUZ:

Toiag de drum
Aș vrea s-apuc în mână, să plec în depărtare
Spre alte zări.

PÎRVU:

(coboară toate treptele. Punînd mîna pe umărul lui Cobuz)

De unde această cutezare
Venitu-ți-a în minte la ceas de bătrîneță?
Au nu ai tu aice destulă frumuseță
Să-mbete-a ta privire mai mult decît un rai?
Nu-s flori de-ajuns pe luncă, nu-s brazi de-ajuns pe plai,
Nu crește grîul nostru ca aurul în spice
Și nu-și așteaptă via culesul să-și ridice
Iar vițele ușoare încet de la pămînt?
Nu vezi tu că pămîntul acesta este sfînt
De-atîta frumuseță și sloată încît pare
Bogat ca un jertfelnic în zile de serbare?
De ce să pleci? Nu-ți fuse cu noi a ta viață
Senină ca o pace de caldă dimineață
Și nu-ți zac oare-aice tovarășii din vremuri?
Dar ochii îți sunt umezi de lacrimi... Și tu tremuri.

COBUZ:

Mi-e dor de alte locuri, de ceruri nevăzute,
De sate neștiute, de țări necunoscute
Ce zac în depărtarea albastră-a altor zări.

PÎRVU:

Dar ce știi tu de ele?

COBUZ:

Nimic. Doar din cîntări
Adusă până-aice de jalnicii drumeți
Aflai de-a lor ființă.

PÎRVU:

Povești de cîntăreți!

COBUZ:

Povești! Dar a lor taină rămasu-mi-a în minte
Ca vorbe nențeluse rostite din cărți sfinte
Și seara cînd stau singur și viața-mi iau de-a rîndul

În tristă cercetare, mă bat mereu cu gândul:
Cum oare-o fi aiurea, în falnicile-orașe,
Cu marmură pe drumuri, cu turle uriașe
Ce-ating cu fruntea cerul din care se revarsă
O ploaie ca de aur pe vechea piatră arsă
A mîndrelor palate. Căci orice-ai vrea a spune
Noi nu cunoaștem lumea și-ntreaga ei minune
Închisă ne-a fost nouă sub taină de peceți.

PÎRVU:
Și-i vrei tu dezlegarea?

COBUZ:
Și cum! Cu pași semeți
Urca-voi dealul care se vede-n depărtare
Că pune zărei noastre înaltele-i hotare
Căci voi să văd ce este și dincolo.

PÎRVU:
Nebun!

COBUZ:
Și dacă-ar fi altminteri?

PÎRVU:
Bătrîne!

COBUZ:
Rămas bun!
(Iese prin stînga. Pîrvu rămîne o clipă locului, apoi pleacă repede după argat. Neagu se uită puțin în urma lor, clatină din cap, apoi deodată punînd cu putere brațul pe parmaclîc, urcă hotărît treptele scării de la ușa de intrare.)
Cortina

ACTUL II

(Scena înfățișează o cameră veche din casa lui Pîrou. Ușă în dreapta, ușă în stînga, ușă în fund. E seară.)

SCENA I

STÎLPARUL, DROSIN, MĂNĂILĂ, COBUZ și ceilalți țărani
(intră zgomotoși prin stînga)

STÎLPARUL:
Și ceilalți?

MĂNĂILĂ:
Stau în curte și așteaptă.

DROSIN:
(glumeț)
Sunt cumiști.
De stau spășiți deoparte asemeni unor sfinți.

MĂNĂILĂ:
De loc. Sunt obosiți.

STÎLPARUL:
Da, vinul, veselia
Și jocul și cîntarea și întreagă nebunia
Sfîrșesc de la o vreme.

MĂNĂILĂ:
Și-ncep mult mai voioase
De la o vreme iarăși.

STÎLPARUL:
Cum zici!

COBUZ:
Cînd sunt mănoase
Acele toamne mîndre pe plaiurile noastre
Viața se ridică spre zările albastre
A cerului asemeni cîntărilor de slavă.

STÎLPARUL:
Așijderea cînta-vom și noi fără zăbavă,

Căci orice-ar spune alții și voi chiar orice-ați spune
În vin sunt vise mîndre și visele-s nebune.

GLASURI DE AFARĂ:

(cîntînd)

Calcă, murgule, lupește
Și te-așterne iepurește
Că zăresc în băătăură
Mîndra mea cu miere-n gură.

STÎLPARUL:

(către Drosin)

Ascultă-i! Toți sunt veseli. În aur îmbrăcați
N-ar fi mai veseli, poate, feciorii de-mpărați.

DROSIN:

Cînd capul greu atîrnă e inima ușoară;
Mă prind cum că la noapte vor zace mulți pe-afară.

STÎLPARUL:

Și ce! ei se vor crede sub corturi de mătasă
Visînd la cine știe ce dalbă-mpărăteasă.
(Către tineri.)
Gătiți-vă, voinici! Cu cîntece și-alai
Pe ulițe vom trece ca-n noaptea de mai
Și-om sta pe la ferestre cu flori de siminoc
Să zicem vre-o doină întoarsă-n vîers de foc.

MĂNĂILĂ:

(beat)

O doină pentru fete!

STÎLPARUL:

Ba să te duci pe apă,
Că nu-i de tine doina!

MĂNĂILĂ:

(mirat)

Pe apă? *(Cu grijă.)* Dacă-mi scapă
În gură-un strop? *(Cu convingere.)* Mă-neacă!

STÎLPARUL:

Și voi, ceilalți, cîntați

Cu cumpăt. Nu vă pune doar nimeni să sculați
Tot satul în picioare.

MĂNĂILĂ:
(obidit, către Stîlparul)
Dar ce? N-am viers frumos?

STÎLPARUL:
Frumos, precum ți-e chipul.

MĂNĂILĂ:
Și mai ales duios!
(Toți se pregătesc să iasă.)

SCENA II

DOCHIANA, STÎLPARUL, DROSIN, MĂNĂILĂ, COBUZ, ȚĂRANII

DOCHIANA:
(apărînd ca un urciur în mîină, în ușa din fund)
Ci dați răgaz plăcerei. Nainte de-a pleca
O cupă de vin profir să beți din mîna mea.

STÎLPARUL:
Din mîna ta cea albă tot bînd nouă ni-e teamă
C-am sta tîrziu pe-aice și nu ne-am ști de seamă
Cînd ne-or ieși în cale devale la fîntîină
Fetițele șirete cu flori vrăjite-n mîină
De ne-ncurc cărările
Tot cu dezmierdările.
Căci ele stau acolo și-așteaptă pe-nnoptate
De Feți-Frumoși, cum suntem, să fie sărutate
Și se leagă de feciori
Aruncînd în ei cu flori.
Și nu doar că ne temem de buzele-nfocate
Dar ochii sunt mai negri ca negrile păcate
Și sunt ochi de fată mare,
Ochi șireți, fără crezare.

DOCHIANA:
(rîzînd)
Primejdia-i plăcută și voi sunteți vitezi.

MĂNĂILĂ:
Și-apoi decît să stăm la sfat cu oameni trezi
Mai bine beți cu fete.

DROSIN:
Așa făceau străbunii
În toamnele bogate.

MĂNĂILĂ:
Știau ce fac!

COBUZ:
(pe înfundate)
Nebunii!

DOCHIANA:
(întinzînd cupa lui Cobuz)
Gustați dar vinul profir!

COBUZ:
(aspru)
E vinul minunat
Dar nu gust eu din vinul grozavului păcat.
(Iese repede prin dreapta. Toți se privesc uimiți.)

SCENA III

DOCHIANA, STÎLPARUL, ȚĂRANII

DROSIN:
Cobuz!
(Iese repede după dînsul.)

MĂNĂILĂ:
(înălțînd din umeri)
E beat, sărmanul?

STÎLPARUL:
Ba e ursuz din fire.

DOCHIANA:
(îmbiindu-l)
Ci nu v-aducă vorba-i în voie zăticnire.

STÎLPARUL:

(luînd cupa și urînd)

Iară mîndra jupăneasă
Dochiana cea frumoasă
Auzind tocmai din casă
Chiotul flăcăilor
Scîrîititil carelor
Sufleca ea mîneci albe
Și-arăta brațele dalbe.
(Bea. Dochiana umple cupa din nou.)

MĂNĂILĂ:

(luînd cupa)

Că brațele acestea sunt albe ca de doamnă.

STÎLPARUL:

Dar ochii tăi albaștri ca cerul cel de toamnă
Se fac adînci adesea ca apa de izvoare
Ce doarme aurie sub razele de soare
Și-n ei parcă sunt lacrimi.

MĂNĂILĂ:

(luînd cupa, arată cu cotul la Stîlparul)

Î-i dor de ochi albaștri!
Sărmanul!

STÎLPARUL:

Că doar nu sunt jurat ca cei sihaștri
Din munți sa stau cu fruntea plecată în mătănii
Vreau soare și vreau viață și ochi cari îmbată
Mai tare decît vinul.

MĂNĂILĂ:

(batjocoritor)

Și lasă că-ți arată
El Pîrvu cît de dulci sunt ochii de nevestă.

SCENA IV

PÎRVU, DOCHIANA, STÎLPARUL, ȚĂRANII

PÎRVU:

(ivindu-se în ușa din fund)

De Pîrvu se vorbește pe-aice în această
Cinstită adunare?

MĂNĂILĂ:

Da, tocmai. Lăudam
Norocul ce-ți surîde de-a pururi.

STÎLPARUL:

Și găseam
Pe drept că ți se cade această îmbelșugare.

PÎRVU:

Copii, norocul este în mâini la fiecare.

MĂNĂILĂ:

(cu dezamăgire)
La mine nu e.

STÎLPARUL:

Totuși, pe ariile tale
Stau stogurile nalte de-opresc drumeții-n cale;
Atît sunt de-arătoase cînd soarele le bate
În spicele de aur. Grădinile-ncărcate
De roade-și pleacă ramuri bogate la pămînt
Părînd blagoslovenii de preoți; și e sfînt
Pămîntul care-l calci și pajiștea și lunca
Și via și cîmpia.

PÎRVU:

Oricînd e sfîntă munca!

MĂNĂILĂ:

Ia seama! Este bine, cînd ai atît noroc
S-arunci vro sculă scumpă în apă sau în foc.

PÎRVU:

(rîzînd)
De ce?

MĂNĂILĂ:

(dînd din umeri)
E-un obicei. Se zice că te scapă

De griji și de ispite.

STÎLPARUL:

(nerăbdător)

Ci du-te de te-adapă

Mai bine la vro bute. Iar noi să ne-ndreptăm

Spre cele ce ne-așteaptă devale, că-nnoptăm

Și n-om ști sta să alegem din sprintenele fete

Pe cea cu plete blonde de cea cu negre plete,

Cînd cade umbra deasă.

(Ies toți.)

MĂNĂILĂ:

(pe înfundate, lui Pîrvu)

S-arunci vro sculă-n foc!

(Iese.)

SCENA V

PÎRVU, DOCHIANA

PÎRVU:

(privind în urma tinerilor)

La toți le joacă ochii de viață și noroc.

DOCHIANA:

Sunt tineri și sunt veseli.

PÎRVU:

(cu dulce imputare)

Au noi suntem bătrîni?

DOCHIANA:

(pe gânduri)

Nu, dar...

PÎRVU:

Vezi tu, cînd strîng la sîn a tale mîni

Și-n ochii tăi adînci privesc mi se arată

Naintea mea viața întreagă de-altădată

Cu dulcea-i amăgire ce farmecă simțirea

Și iar trăiesc în clipa aceea cînd iubirea

Era așa de nouă în inimile noastre.

Ți-aduci aminte? Iată! Văd zărilor albastre
Cum cad ca o mătasă pe dealurile line
Și soarele roșește blînd vîrfuri de coline
Ca seara să se lase mai repede pe sat,
Căci prinsă-n vrajă dulce, cu pieptul înfocat
M-aștepți de-atîta vreme la tufa de sulfină
Să viu să-mi cazi în brațe în tainica grădină.
Mai ții tu minte oare? De-atunci trecură ani
Și lungi și triști și buni, dar totuși...

DOCHIANA:

Ah, sărmani
Ani dulci ai tinereței.

PÎRVU:

Eu știu. N-am fost mereu
Cu tine-așa de gingaș. Dar fuse timpul greu
Și eu muncii ca robul la sapă și la coasă
Să-ți fac viața dulce și casa luminoasă.

DOCHIANA:

Tu pururi ai fost bun.

PÎRVU:

Aseară-am adormit
Pe arie. Un miros ușor de fîn cosit
Mijea în preajma mea iar stogurile dese
Tăiau lumina lunei, pe-ntinsurile șese
Zvîrlind prelungă umbră pe cînd în depărtare
Visau coline albe sub raze adormitoare.
Și cum cădeam în somnul dintii parcă se-ntinse
Un gînd vrăjit deasupra-mi și-odată mă cuprinse
O dulce-nfiorare. Aievea întrupată
Tu stai zîmbind în fața-mi în noaptea-nseninată
Și razele de lună jucîndu-se-n cosiță
Puneau pe a ta frunte cunună de domniță.
Și limpede atuncea văzui că dacă Domnul
Îmi binecuvintează și munca mea și somnul
Și truda și odihna și mîndrele ogoare
Și ploaia-mbelșugată și razele de soare
O face pentru tine, tu blîndul meu noroc.

Dar unde pleci?

DOCHIANA:

Mă duc s-arunc o sculă-n foc.

(Iese.)

SCENA VI

PÎRVU *(singur)*

PÎRVU:

Ha, ha! Și ea se teme! O vorbă aruncată
De-o minte nerozită întinde-o neagră pată
Pe toată sărbătoarea blajinului norod
Ce stă și-ascultă-n tihnă la graiul de nerod.
De ce nu mă cuprinde ciudata-nfiorare
De pildă și pe mine? Cît brațu-mi va fi tare
Și umerii puternici nu am de ce mă teme.

SCENA VII

PÎRVU, COBUZ

COBUZ:

(intrînd încet prin stînga)

Eu aș voi...

PÎRVU:

A, spune-mi, de ce de la o vreme
Umbrită e-a ta față de-o tainică-ntristare
Și fruntea-ngîndurată? *(Cercetător.)* Te-apasă vro
mustrare?

COBUZ:

De ce să mă apese mustrarea?

PÎRVU:

Ieri voi ai
Să pleci de lîngă mine cu vrajbă. Au doreai...

COBUZ:

(tăindu-i vorba)

Eu nu doream nimica.

PÎRVU:

De nu te ajungeam
Din urmă, jos pe vale, și nu mă osteneam
Din cale a te-ntoarce, plecat ai fi rămas
Pe drumul fără umbră și fără de popas.
De ce voiai să pleci?

COBUZ:

Mai bine mă lasai
Să plec pribeag pe drumuri și nu mă înturnai
Din gândul meu dintii căci eu m-aș fi-ndreptat
Încet, trudit și gîrbov spre-un colț îndepărtat
Sub blînda călăuză a stelelor de sus
Urmînd cărarea veche pe care s-au tot dus
Atîția înainte-mi cu gîndul călător
Mînați ca de-o putere de-un dor întristător.

PÎRVU:

(bănuiitor)

Tu porți ceva grozav în suflet.

COBUZ:

Hm, se poate
Să port o grea povară. Dar nu-ncerca a-mi scoate
Din suflet neagra taină ce doare și-nspăimîntă.

PÎRVU:

Mă chinuie cuvîntu-ți și mîntea mea s-avîntă
Spre temeri bănuite. Ci ia-mi dar bănuiala
Aceasta-ngrozitoare, Cobuz, căci îndoiala
Ce-apasă ai mei umeri cu mîna ei de fier
Mă sfarmă și cui putere-aș eu să cer
Să lupte împotriva-i.

COBUZ:

Eu pînea ți-am mîncat
Și sarea; de ce dară să intru în păcat
Cu fapta și cu vorba călcînd străvechea lege?

PÎRVU:

Dar dacă te dezleg?

COBUZ:

De-ar fi să mă dezlege
Toți pustnicii cei gîrbovi cu genele pe piept
Eu n-aș avea-ndrăzneala. Ascultă! Bun și drept,
Bătrînul vostru tată v-a dat în a mea seamă
Și i-am jurat cu mîna pe galbena năframă
Ce-i sta pe patul morței că eu am să vă cresc
În cinste... Erai mic...

PÎRVU:

Eu știu, și-ți mulțumesc
De grija ce-ai purtat-o...

COBUZ:

Acuma mi-a venit
Și mie vremea-n care cu trupul obosit
S-adorm cu brațe cruce alături cu ai mei
Sau lumea s-o înconjur. Sunt slobod. Ce mai vrei?

PÎRVU:

Dar casa mea e largă.

COBUZ:

(aspru)
Băiete, casa ta
E mare și frumoasă și-aș vrea asupra sa
Să cadă tot norocul, dar cată de-o păzește
În cinste nepătată.

PÎRVU:

(oșerit)
Bătrîne, te-amețește
Ori vinul, ori mînia, căci vorbele ce-ai spus
Trezesc în a mea minte un greu și-adînc prepus.
Ce zbuciumă și arde. În cinste nepătată?
Au cînd îmi fuse casa vrodată întinată
De hula fără lege?

COBUZ:

(voind să plece)
Ci lasă-mă s-apuc
Toiagul pribegiei căci cei cari se duc

Nu au să dea vro seamă acelor ce rămîn.

PÎRVU:

A, nu! Nu vei pleca. (*Rugător.*) Cobuz, tu ești bătrîn,
Eram bătrîn șagalnic pe cînd te-am cunoscut
Și-n paza ta blajină am stat și am crescut;
Putea-vei să mă minți? Răspunde? Dar vorbește
Încet, vorbește-ncet căci parcă m-amăgește
Un gînd ce se ivește în mintea-mi obosită.
Vorbește-ncet!

COBUZ:

Stăpîne!...

PÎRVU:

(*oprindu-l*)

A, nu vorbi aici!

E neagră încăperea și zidurile-s mici
Și parcă stau să cadă de trista lor povară.
Mai bine-om fi aiurea, la larg, pe cîmp, afară!
(*les amîndoi prin fund.*)

SCENA VIII

DOCHIANA (*singură*)

DOCHIANA:

(*pe gînduri*)

Și tot mă urmărește cuvîntul spus în pripă
De-acel bătrîn. O, cum doream ca-n acea clipă
Pămîntul să se surpe din negre temelii
Și-n noapte să mă-ngroape. Atît de groază mi-i
De-adîncea zbuciumare ce vine pe-nserate
Și fruntea-mi cetluiește cu flacări de păcate.

SCENA IX

DOCHIANA, NEAGU

NEAGU:

(*intrînd prin fund*)

Ești singură?

DOCHIANA:

(în sine)

A, el e!

NEAGU:

Dar ce ai? Mi se pare

C-ai plîns!

DOCHIANA:

Te-nșeli.

NEAGU:

Nu, nu! Ce-ascunsă întristare

Pătă acești ochi umezi? Vrun dor neîmplinit?

Vro rugă-nlăturată?

DOCHIANA:

Un gând m-a chinuit

Și-o vorbă spusă-n pripă.

NEAGU:

O vorbă! Minunat!

O vorbă te-ngrozește?

DOCHIANA:

Noi facem un păcat!

NEAGU:

A, dar ce însemnează întreaga ta schimbare?

Ochi plîși și fața tristă! Frumoasă sărbătoare!

DOCHIANA:

(aplecîndu-se spre el)

Ades mă împresoară un gând nelămurit,

Un gând ce crește seara de umbră tăinuit,

Un gând care șoptește în vîntul care trece,

Un gând care se plînge mereu în unda rece

A albelor izvoare și cade peste flori

Ca lacrimile grele.

NEAGU:

Fricoasă! Te-nfiori

De-un gând?

DOCHIANA:

De-un gând grozav. Știi tu? Sunt în grădină
Doi crini, ca două lacrimi, creșcuți dintr-o tulpină;
De florile lor albe de-argint strălucitor
S-ar zice cum că plîse Cristos mîngîietor.
Odată crinii falnici păreau că se-nălțau
Naintea mea și-n murmur de frunze îmi cereau
O caldă sărutare. Azi crinii vestejiți
Stau singuri pe cărare, și triști, și părăsiți,
Și dacă spre-a lor față m-aplec ei se înclină
Mai tare spre țărîna: azi eu le sunt streină.
E greu păcatul nostru!

NEAGU:

A, dar eu pun prinsoare
C-aici este o taină la mijloc. Cine oare
Avut-a îndrăzneala să vină să-ți vorbească
De lucrurile-acestea. Aș vrea să se ivească
În fața mea.

DOCHIANA:

Sunt oameni ce știu tot ce-am făcut.

NEAGU:

Sunt oameni... A, sunt oameni ce știu!... Și n-au temut
Tăria cestor brațe?

DOCHIANA:

Ia seama! E-ntinat
De-ajuns al nostru suflet cu groaznicul păcat!

NEAGU:

Ce-mi pasă de nerozii ce vin cu-a lor poveste
Să-ntunece lumina cînd dragostea mea este
Mai tare ca păcatul? Cu mîni încrucișate
Pe pieptul meu în zbucium, cu triste și-nfundate
Priviri de patimi arse trecui pribeag prin viață
Și singur: un luceafăr de spelbă dimineată,
Spre care niciodată ochi darnici de iubiri
În tremurul lor tainic n-aruncă-a lor priviri.

În viața mea pustie o umbră doar s-ableacă
Spre fața-mi abătută durerea de mi-o-neacă
Cu vorbe fără noimă. E fratele! Un frate!
O umbră! Nici ațita! Ceva care s-abate
În clipe rari în preajmă și pierie-n depărtare
Cînd brațele întind în urmă-i. Pe ogoare
Era un om; cu mine: o umbră. Cînd nălțam
Spre el a mea privire în lacrimi, îl vedeam
Plecînd pe cîmpul negru sub soarele-arzător
Lărgind în lături brațul de blînd semănător.
Și, astfel, făr-a spune la nimeni un cuvînt
Trecui stingher prin lume cu ochii în pămînt,
Dar sufletu-mi în taină ardea în foc nestins.
Atunci veniși la mine și dreapta ți-a întins
Spre brațu-mi.

DOCHIANA:

Fu o clipă de-adîncă ispitire.

NEAGU:

Ispită? Da, se poate! Dar dalba fericire
De-atunci de al meu suflet a fost întrezărită
Și nourii și cerul și apa liniștită
Și cîmpul și dumbrava și lunca argintată
Și florile și pomii și iarba rourată
Luară înțelesuri și farmec și blîndeță
Cu viața dăruiță de sfînta-ți frumuseță.
(Atrage pe Dochiana spre el.)

SCENA X

DOCHIANA, NEAGU, PÎRVU, COBUZ

DOCHIANA:

(cuprinzînd fața lui Neagu în mîni)
Mă arde al tău zbucium ca flacăra.

NEAGU:

(sărutînd-o pătimaș)

Și mie
Ce greu îmi cade-n suflet durerea-ți.

PÎRVU:

(izbucnind)
Grozăvie!

DOCHIANA:
(desfăcându-se repede din brațele lui Neagu)
O, Doamne!

PÎRVU:
(înaintează cu pași mășurați)

COBUZ:
(însăimîntat)
Dar, stăpîne!...

PÎRVU:
(respingându-l)
A, lasă-mă!
(Sarcastic către Neagu și Dochiana.)
Urmați
Nainte jocul vostru. E mîndru și-l jucați
Cu multă iscusință.
(Ceilalți îl privesc amușiți.)
De ce să mă priviți
Cu fețe-nvinețite, cu ochii îngroziți?
Sunt eu! Un om ce trece, mînat de-al său noroc
S-arunce-o sculă scumpă în apă sau în foc
Ca nu cumva la noapte în umbra blestemată
Să-mi schimbe întâmplarea nevasta în cumnată.

COBUZ:
(ironic)
De nu-ți va fi schimbat-o de mult.

PÎRVU
Ha, ce-ai spus!

NEAGU:
Frate!

PÎRVU:
(privindu-l lung)
A, tu ești Păunașul cel care pe-nserate
Cîntînd ademenește femeile la el

Și-n luptă le ucide bărbații? Voinicel
În veci fără de teamă și fără de pereche,
Stăpîn pe codrii negri. Cunosc povestea veche
Dar ce ciudată-mi pare și groaznică și...

NEAGU:
Frate!

PÎRVU:
Ha! Frate-ai zis? Dar oare în pieptul tău mai bate
O inimă frățească?

NEAGU:
(desfăcîndu-și pieptul)
Destul! Nu din cuvinte
Vom face luptă dreaptă. Lovește! Ți stau nainte!

PÎRVU:
(cu milă)
Copile!

NEAGU:
(înfruntîndu-l)
Au ți-e teamă? Pierit-a bărbăția
Din brațul tău?

PÎRVU:
Copile!

NEAGU:
Știu, știu! Copilăria
E fragedă ca floarea și slabă e la minte,
Să nu vorbim de dînsa. Lovește înainte!

PÎRVU:
Copile! Tatăl nostru, un om bătrîn, purtînd
În cîrji a lui povară de ani și tremurînd
Ca trestia la vînturi, cînd fu să se sfîrșească
Din viață, mă chemă și blînd, cu părintească
Și dulce dezmierdare îmi prinse-a mele mîni
În mînilor lui slabe, iar ochii lui bătrîni
Păreau cum că se roagă. Atunci mi te aduse
Pe tine mic și rumen și tatăl meu îmi spuse

Să stau să-ți cruț viața de trudă și durere,
Alături de tine în vecinică veghere.
Și eu jurai pe cruce, 'necînd în mine plînsu-mi,
De milă pentru tine, pe-atunci copil eu însumi.

NEAGU:

Dar mila ta mă doare.

PÎRVU:

(grozav)

Tăcere! N-am sfîrșit!

Trecu de-atuncea vreme și eu m-am ostenit
La muncă de osîndă și rar m-am odihnit
Sub streșină de casă, pe cînd tu, răsfațat
De mine treci prin viață de soare îmbătat.
Și-adesea cînd se-ntinde pe mîndrele ogoare
A serei pace dulce și-adînc alinătoare
Înalț spre cer privirea cu-o caldă rugămintă
Și-ntreb în îndoială: E bine-așa, părinte?

NEAGU:

(își ascunde fața în mîni)

PÎRVU:

Deschide-ți ușa-n lături! E lumea-ncăpătoare
Să-și poarte-un om povara greșelei în spinare.

NEAGU:

M-alungi? În lumea largă pribeag printre străini,
Să bat cărări pierdute sub tufele de spini,
Să n-am cui spune jalea, căci drumului de-aș spune
El tace și să-ndreaptă spre soarele ce-apune
Să-și plîngă-a lui durere, de mulți cîți îl călcară
Trecînd tot ca și mine în zile lungi de vară.

GLASUL ȚĂRANILOR:

(se aude cîntînd în depărtare)

Calcă, murgule, lupește
Și te-așterne iepurește,
Că zăresc în bătătură
Mîndra mea cu miere-n gură.

NEAGU:

Ha, voi să cînt de-asemeni, să beau și să mă bat.
(*lese repede prin fund.*)

DOCHIANA:
(*ridicînd fruntea cu sfială, către Pîrvu*)
Și eu?

PÎRVU:
Tu ai copii, mai sus de-orice păcat!

Cortina

ACTUL III

(*Scena înfățișează cămara casei lui Pîrvu. Poliți, uși. Vremea dă înspre seară.*)

SCENA I

DOCHIANA, ANCA

ANCA:
Sunt gata să sfîrșească. A fost o zi cu spor
Și toți din greu munciră sub soarele arzător,
Dar seara cade blîndă cu dulce-adiere
Și grîul stă pe arii ca fagurul de miere.

DOCHIANA:
Și Pîrvu? El ce face?

ANCA:
Nu fuse niciodată
Mai harnic decît astăzi. Chiar aria-ncărcată
Cu snopi bălai părea că tremură sub el
Și-n cîmpul fără margini sunau ca de oțel
Poruncile lui spuse cu glasul înăsprit.

DOCHIANA:

Și n-ai văzut la dînsul nimic deosebit?

ANCA:

Puțină oboseală. Cînd fu de către seară,
Și grîul strîns pe arii, simți parc-o povară
Și merse lîngă stogul de orz și răzimat
În cot privi o dată cu chipu-nduioșat
Spre casă și în vreme ce lumea năvălea
Voioasă lîngă arii, în zare el privea
Făcînd un semn alene cu mîna tremurată
Ca omul care pleacă în cale depărtată.

DOCHIANA:

Și n-a vorbit cu nimeni?

ANCA:

Nu, pururi cumpănit
S-arată el la vorbă, dar astăzi adîncit
Părea cîteodată în gînduri tainuite.

DOCHIANA:

Sunt grijile.

ANCA:

Sunt griji ce stau nelămurite
Adesea-n orice suflet. Dar soarele asfințește
Și umbra serei cade pe pajiște și crește.
Acum or să se-ntoarcă.

DOCHIANA:

Atît de timpuriu?

ANCA:

Vezi bine! Dacă-s harnici! O, Doamne, eu nu știu
Ce taină e-n vîrtutea acestora dar cîntă
Cît ziua e de lungă și-n vravuri se avîntă
Înot ca într-o apă bălaie, sclipitoare.
Ei nu cunosc odihna; sub razele de soare
Ce ard înflăcărate pe șesurile-ntinse
Ei vecinic se frămîntă cu fețele aprinse
Și cîntă doina veche.

DOCHIANA:
I-aud.

ANCA:
Da, au sfârșit.
Și vin spre sat în cîrduri.

DOCHIANA:
O, timpul fericit
Cînd rîde-ntreaga lume în dalba tinereță!
O viața mea apusă, o stinsa frumuseță!

ANCA:
Și Pîrvu vine acuma.

DOCHIANA:
E-aproape?

ANCA:
Urcă scara.

DOCHIANA:
(încet)
Și umbra se întinde și tristă cade seara.

SCENA II

PÎRVU, DOCHIANA, ANCA

PÎRVU:
(cu glas bărbătesc, scurt, dar fără asprime)
Să pui să se gătească nainte de amurg
Merinde și argatul să-nchinge calul murg
Iar tu să umpli-n grabă urcioarele cu vin,
Dar cel ce-i pentru mine să-l umpli cu pelin,
Căci plec chiar astă-seară să fac o scurtă cale
La ariile cele de dincolo de vale.

DOCHIANA:
(sfioasă)
Dar noaptea e aproape.

PÎRVU:

Și oare mă-nspăimîntă
O noapte care cade? Nu! Murgul meu s-avîntă
Ușor ca o părere pe drum-ntunecat
Și pasul lui de-atinge în mersu-i naripat
O piatră o aprinde de parc-ar fulgera
Și noaptea luminează ca ziua-n urma sa.
Mi-e prieten vechi, sireacul! Să n-ai nici o-ndoială
Căci murgul meu e sprinten și murgul nu mă-nșală.

DOCHIANA:
Și drumul?

PÎRVU:
Ne cunoaștem de mult. Cînd eram mic,
Urcam pe el adesea spre verdele colnic
Pe care rozmarinul creștea în tufe mari.
M-oi crede-n seara asta trecînd pe sub stejari
Că sunt iar copilandru. De-altminteri nu te teme
Căci luna se arată pe dealuri de cu vreme.

DOCHIANA:
Prea bine!
(*Către Anca.*)
Te grăbește, căci seara se și lasă;
Pe drum se-ntorc flăcăii din luncă de la coasă.

SCENA III

DOCHIANA (*singură*)

DOCHIANA:
Și nici măcar o vorbă de bine. O, și cum
Aș vrea s-aud o vorbă de dragoste acum.
Dar el își poartă-n suflet durerea ce nu iartă,
Nu-nvinuie pe nimeni, nu strigă nici nu ceartă,
Ci-și duce în tăcere povoara de durere.
Nu, nu voi trai de-acesta. Nu voi a lui plăcere,
Căci orice clipă cade în suflet și mă arde
Ca doina care plînge de moarte pe vechi coarde.
Eu voi mai bine viața ce trece depărtată
În neagra pribegie pe calea nenturnată.

SCENA IV
DOCHIANA, NEAGU

DOCHIANA:
(repede către Neagu)
A, Neagule, ia-mă! Viața, aici mi-i o povară.

NEAGU:
Dar ce ai? Răzvrătirea-ți din suflet mă-nfioară.

DOCHIANA:
Tu nu-ntreba. Ci ia-mă cu tine-n depărtare
Să mergem singurateci și triști pe cea cărare
Pe care iarba arsă de soare înnegrește.

NEAGU:
Vom merge și-om fi veseli, căci soarele lucește
Și-i falnic pretutindeni, iar apele zglobii
Vor sta să ne îngîne. Vom fi ca doi copii
Purtați de-un dor de viață în lumea fermecată,
Și tot trecutul nostru s-a șterge ca o pată.

DOCHIANA:
Tu crezi că se va șterge? Sunt pete ce rămîn
Pe veci arzînde-n suflet. Păcatul e stăpîn
Pe inimă cînd cade așa de-ntunecat.
Și ce grozav și negru a fost acest păcat!

NEAGU:
Vom face să învie păcatul mai frumos;
Un vis va fi, un stîlp de pară luminos
Crescînd naintea noastră în slava lui dintîi;
Cînd noaptea ne va încinge și-oi pune căpătîi
Mănunchi de nalbe roșii și brațul meu cel drept,
Și-n umbra-mbalsamată m-ei strînge tu la pept
Pe cînd o pitulice va plînge în tufișuri,
Prin plopii singurateci cu verzile desișuri,
Prin brazii verzi, prin albe și tinere vlăstare
Cu foi înrourate și-ncet tremurătoare.
În iarba înflorită plăpînde lăcrămioare
Vor scoate fețe albe din verzile răzoare
Și pacea se va-ntinde senină, nemișcată

Cu-a noastră fericire spre bolta înstelată.

DOCHIANA:

Pe unde noi vom merge frunzișul s-a usca
Căci triști vom duce-n cale povoara noastră grea
Ce arde și doboară.

NEAGU:

Nu, nu! Căci totu-nvie
În lume cu podoaba întâi de măreție.
Plecînd de-aici aseară m-am dus pe cîmpu-ntins
Să-mi plîng pustiul vieții și dorul meu nestins
Și astfel rătăcit-am pe cîmpul luminos
Cu ochii plini de visuri încet plecați în jos.
Iar paserile ascunse în crengile umbroase
Doineau în viersuri line cu glasuri somnoroase
Și eu mergeam pe gînduri sub farmecul de seară
Purtat de întristarea că totul o să piară
Și tu vei sta în urmă cu gene lungi plecate
Pe cînd eu rătăci-voi pe țarmuri depărtate.
Și noaptea fermecată cădea fără-ncetare
Și sprintenele paseri mereu doineau mai tare
Și florile mirosul vărsau pe-ntreaga lume
Și razele de lună și viața fără nume
Umpleau senina noapte cu-o vrajă de nespus
Și stelele de aur pluteau în ceruri sus.
Și-atunci din înălțime asupra mea se-ntinse
O dulce alinare durerea mea de-o stinse
Căci eu vedeam că totul ce moare iar învie;
Și paserea și cîntul și floare din cîmpie
Și crîngul și dumbrava și lunca argintată
Și apele și pomii și iarba rourată
Iar nouă înțelesuri și farmec și blîndeță
Cu viața dăruită de sfînta frumuseță.

DOCHIANA:

O, cît aș vrea pierdută pe drumuri depărtate
Să duc o viață nouă streină de păcate
Și fără de muștrare.

NEAGU:

(cu *imputare*)

Tu nu mă mai iubești
Căci porți o îndoială în suflet.

DOCHIANA:

Te-amăgești.
Și-acum ca altădată eu ard de-același dor
Ce mistuie și crește adînc chinuitor
De-mi umple a mea viață cu-o grea îndurerare.
dar stă în întuneric o vecinică muștrare
Mai neagră ca blestemul făcut la vechea cruce
Și ea mă urmărește oriunde eu m-aș duce;
Iar zbulciumul acesta nicicînd nu se mai curmă.
Iubirea e nainte, păcatul e în urmă.

NEAGU:

În urmă să rămînă. În traiul cel pribeag
Căta-vor codrii negri asupra-ne cu drag,
Și-o șoaptă liniștită a blîndului izvor
Va fi un cîntec dulce ce-alină orice dor.

DOCHIANA:

Să mergem.

NEAGU:

Este vremea, căci luna s-a urcat
Pe cerul plin de stele și drumu-i depărtat
Dar fie! Roibul nostru-i ca visul de ușor.

DOCHIANA:

Gătește-l!

NEAGU:

Te-aștept devale la izvor.
(*lese.*)

SCENA IV

DOCHIANA, MINU, SAVA

DOCHIANA:

Copii! Ce tîrziu veniți voi astă-seară!

MINU:

Știi, mamă, noi am fost la arie afară
Și-am stat privind la oameni.

DOCHIANA:
Și ce-ați văzut?

SAVA:
Băieți
Călări pe caii sprinteni.

MINU:
Sunt mândri călăreți
Băieții noștri.

SAVA:
Mamă și noi am vrea să știm
Cai iuți a înfrâna.

MINU:
Da, vrem să călărim.

DOCHIANA:
O, bată-vă norocul!

MINU:
Mai bine l-ai ruga
Pe tata să ne-nvețe.

DOCHIANA:
I-oi spune.

SAVA:
O, e-așa
De bine a fi călare.

MINU:
Umblat-am noi pe bețe
Călări, dar nu-i totuna.

DOCHIANA:
Nu, el o să vă-nvețe
Pe Murgul.

MINU:
Sau pe Roibul.

DOCHIANA:
Și-acuma, dragi băieți,
Să stați o clipă singuri cumiți și să tăceți
Căci eu mă-ntorc îndată.

MINU:
Dar unde pleci?

DOCHIANA:
Mă duc
La oamenii din arii merinde să le duc.
Și vin.

SAVA:
O, nu pleca.

DOCHIANA:
Dar n-aveți nici o teamă
Căci tatăl o să vină. Să fiți cumiți.

SAVA:
(izbucnind)
O, mamă!

SCENA V
MINU, SAVA

SAVA:
S-a dus!

MINU:
Dar se va-ntoarce curînd.

SAVA:
De ce-a plecat
Acum cînd vine noaptea?

MINU:
Eu nu știu.

SAVA:
Ne-a lăsat
Să stăm în întuneric. Eu simt o-nfiorare
Aici.

MINU:
Mă duc să caut alături lumînare.

SAVA:
(*cu frică*)
Nu trece pragul ușei. Stăm singuri și e seară
Și știu că-n întuneric adesea prin cămară
S-aud cum merg în taină mulțimi de pași ușori.

MINU:
Tu crezi că umblă oameni?

SAVA:
Nu, nu.

MINU:
Dar mă-nfiori!

SAVA:
Mi-e teamă-n întuneric.

MINU:
Ești galben.

SAVA:
Și-a mea frunte
Îmi arde.

MINU:
A, tu tremuri.

SAVA:
Un zbor de foi mărunte
Trecu pe la fereastră.

MINU:

De-acum începe vântul
Și noaptea învăluiește în umbra sa pământul.

SAVA:

De ce nu vine mama?

MINU:

Așteaptă, că nu este
Pierdută vremea.

SAVA:

Știi tu jalnica poveste
A celor doi mici frați pierduți într-o pădure?
Ne-o spuse un bătrîn cu dalbe plete sure
Venit aici-ntr-o iarnă din locuri depărtate.
Copiii fură singuri lăsați pe înserate
În codrul de-ntuneric de-un tată nendurat
Și cînd vrun ram, departe, de vînturi sfărîmat
Trosnea, își făceau cruce și stau în așteptare
Crezînd că vine tatăl încet din depărtare.
Dar nu veni nici tatăl, nici nimeni, ci căzu
O noapte nepătrunsă și atuncia se văzu
Lucind prin frunza deasă o flacăra nainte.
Și ei plecară singuri și triști, fără cuvinte,
Să dea de focul tainic și astfel rătăcită
O vreme-ndelungată și-n umbră obosiră
Și galbeni se priviră cu chipu-ndurerat.
Tu știi sfîrșitul poate. Vezi tu, eu l-am uitat.

MINU:

Eu? Nu, nu știi sfîrșitul. Dar știi că doi copii
Pribegi dacă umblară prin codri și cîmpii
Sosiră-n miez de noapte la casa blestemată
A vraciului din munte și-n tinda întunecată
Stătură prinși de spaimă în colț.

SAVA:

Așa ca noi?

MINU:

Ca noi! Dar vraciul singur sta-n fund.

SAVA:

Dar eu nu voi
S-omoare copilașii!

MINU:

Și dacă vreme multă
Trecu, veni la dînșii.

SAVA:

O, Doamne!

MINU:

Dar ascultă!

SAVA:

(fricos)
O ușă! Aud o ușă!

MINU:

Da, unul a deschis
Încet, încet o ușă. S-ar zice că-i un vis.

SAVA:

Mi-e frică!

MINU:

Ce?

SAVA:

Mi-e frică!

MINU:

Ți-e... *(Se oprește.)* Taci! E vrun argat
Ce umblă în cămară.

SAVA:

De ce a-ntârziat?
Argatul?

MINU:

Cine știe. Sunt mulți cari-ntîrzie
Adesea și n-au teamă.

SAVA:
Ce frică-mi este mie
Să umblu pe-ntuneric!

MINU:
Tăcere. S-ascultăm.

SAVA:
Eu nu-i mai aud pașii.

MINU:
Nici eu. Ne-spăimîntăm
Degeaba.

SAVA:
(*zdrobit*)
Nu. I-aicea. Îl simt că e de față
La ușă. Parcă bate.

MINU:
E-o creangă de gîrneată
Pe care-o bate vîntul. Zadarnică ți-e teama.

SAVA:
Dar...

MINU:
Ce-i?

SAVA:
Aud un zgomot.

MINU:
Vin pași.

SAVA:
(*ușurat*)
O, de-ar fi mama!

MINU:
E aproape.

SAVA:
Vine, vine!

MINU:
Mă tem cum că visăm!
A!

SAVA:
Mamă!
(Vede pe Anca și se retrage încet, dezamăgit spre colț.)

SCENA VI
MINU, SAVA, ANCA

ANCA:
Dar ce faceți voi singuri?

MINU:
Așteptăm
Pe mama să se-ntoarcă.

ANCA:
Dar unde e?

MINU:
Nu știm,
Căci singuri stînd în noapte de-aseară ne găsim
Și ochii noștri umezi spre ușile închise
Zadarnic căutară, căci vîntul ne trimise
Trecînd pe la fereastră o creangă sfărîmată
S-aducă veste tristă în noaptea-ntîrziată.
Ni-e frică-n întuneric.

ANCA:
Vi-e frică? Dar voi știți
Că noi veghem în preajmă.

MINU:

De ce ne părăsiți
Cînd cade noaptea rece?

ANCA:
Copii! Dar o să vină
Îndată mama voastră mergînd cu mîna plină
Spre cel ce-a fost cuminte.

MINU:
Crezi oare?

ANCA:
Doamne sfinte!
Dar cum să nu se-ntoarcă.

MINU:
Atunci voi fi cuminte.

ANCA:
Și vesel?

MINU:
Da și vesel, căci astăzi voi a-i cere
Ceva.

ANCA:
Tu știi că-ți face cu drag orice plăcere.

SCENA VII

PÎRVU, ANCA, MINU, SAVA

MINU:
(*vesel*)
A, tată!

PÎRVU:
Ce e, Minu?

MINU:
Eu știu de ce n-ai vrut
Să merg la arii astăzi.

PÎRVU:
Știi?

MINU:
Da, căci te-ai temut
Să nu mă calce caii. Dar eu m-am furișat
De-acasă la ameazi și iute-am apucat
Pe drumul către arii.

PÎRVU:
Șiretul!

MINU:
Și acum
Știu toate, căci am stat pe marginea de drum
Pe când strîngeați în vravuri. Băieți cu sacii plini
Treceau purtînd povara ca micile albini.
Frumos mai e la arii!

PÎRVU:
Frumos!

MINU:
A-ncălecat
În urmă un băiet pe Roibul pintenat
Și mîndru el purcese strîngîndu-i coama-n mîină,
Plesnind din bici în fugă cu caii la fîntînă.

PÎRVU:
Văzuși cum merg băieții!

MINU:
Dar vreau să merg și eu
Ca dînșii. Dă-mi pe Roibul să umblu ca un zmeu
Pe Roibul meu călare, să nu mai știu de deal
De vale și de rîpă. Da, tată, dă-mi un cal.

PÎRVU:
Priviți-l ce viteaz e! Dar Sava? Tu n-ai vrea
Să-ți dau un cal și ție? Pe Murgul?

MINU:

(semeț)
N-ar putea
Să umble-așa ca mine.

PÎRVU:
(dezmierdînd pe Sava)
Auzi! N-ai fi tu-n stare
Să umbli ca și Minu pe Murgul tău călare?
Dar ce ai?

SAVA:
(plîngînd)
Unde-i mama?

PÎRVU:
Frumoasă vitejie!
Băiet voinic ca tine – și mare – să nu știe
Să-ncalice pe Murgul. Ori vrei ca să-ți ajute
Și Minu?

SAVA:
Vreau pe mama.

PÎRVU:
Dar nu-i aicea. Du-te
Și-o caută. Ea poate e-alături și gătește
Merinde pentru arii căci luna se ivește
Încet de după stoguri.

SAVA:
Nu, mama a plecat.

PÎRVU:
(oțerindu-se, îngrozitor)
Plecat? Ce spui băiete?

SAVA:
Da, da! M-a sărutat
Prea mult în astă-seară, așa cum nu făcea
În alte dați, și-n taină văzut-am că plîngea.
De ce să plîngă dînsa? Da, da, ea a plecat
Departe, prea departe și singuri ne-a lăsat.
Eu vreau să-mi dați pe mama.

MINU:
Ni-e dor de ea.

PÎRVU:
(biruit de emoție)
Dar fiți
Pe pace, dragii tatei.

SAVA:
De ce mă chinuiți?
Eu vreau numai pe mama și nu mai cer nimic.

PÎRVU:
(privind lung și aspru la Anca)
Ce spune copilașul?

ANCA:
I-e teamă și e mic;
Aceasta e pricina.

PÎRVU:
(pune mâna pe umerii ei și o zguduie)
Femeie, m-amăgești!
În lacrimile-acestea din ochi copilărești
Cuprinsă e-o durere ce-ntreaga ta viață
N-ai fost avut s-o suferi.

ANCA:
(tremurând)
Stăpîne, n-am fost față
În ceasul despărțirii la cele întîmplate.

PÎRVU:
Tu știi ceva și ascunzi.

ANCA:
De ce-aș intra-n păcate?

PÎRVU:
Știu eu? Ești înțeleasă cu ea căci v-am văzut
Cam des vorbind în taină, sau poate te-ai temut
De mine, că-s cu firea aprinsă sau chiar poate

Că minți numai de dragul minciunei căci voi toate
Femeile-nșelați.

ANCA:

Devreme, astă-seară
Mi-a spus doar să-ți gătesc merinde.

PÎRVU:

E-o ocară
Să pierd eu astfel vremea pe vorbe mincinoase.
(*Îndepărtînd copiii.*)
Destul! Destul!

MINU și SAVA:

Dar tată!

PÎRVU:

Tăceți! Sunt veninoase
Cuvintele acestea!
(*Privind la ei cu o nesfîrșită milă.*)
Și cît sunteți de mici!

SAVA:

Eu vreau să-mi dai pe mama.

PÎRVU:

Ia-l repede de-aici!
(*Iese Anca și copiii.*)

SCENA VIII

PÎRVU, COBUZ

COBUZ:

(*repede*)
Stăpîne!...

PÎRVU:

A, Cobuz, știi tu ce s-a-ntîmplat?

COBUZ:

(*nerăbdător*)
Dar unde-i Dochiana? E-aici?

PÎRVU:
Ea a plecat.

COBUZ:
Deci nu mă înșelasem.

PÎRVU:
Ha, ce e?

COBUZ:
Chiar acum
Pe cînd veneam spre casă mergînd încet pe drum
Naintea mea-n dumbravă văzui doi inși trecînd
Vorbindu-și pe șoptite iar luna luminînd
În fața lor pe cînd spre mine se-ntorceau
Crezui că-i Dochiana cu Neagu.

PÎRVU:
Ei erau!

COBUZ:
Mergeau cuprinși de teamă dar pașii lor grăbiți
Foșneau pe foi uscate.

PÎRVU:
(*hotărît*)
I-ajungem?

COBUZ:
Sunt siliți
Să aibă cai cu dînșii și caii-s la izvor.
I-ajungem într-o clipă.

PÎRVU:
(*groaznic*)
Cobuz, am să-i omor!

Cortina

ACTUL IV

(Scena înfățișează o dumbrovă într-o noapte de vară. Luna luminează tot cuprinsul, afară de părțile unde umbrele copacilor pun pete negre.)

SCENA I

STÎLPARUL, DROSIN, MĂNĂILĂ, ȚĂRANI

DROSIN:

E vremea să ne-ntoarcem la arii

STÎLPARUL:

Nu. Pe deal

Țesut-a luna plină o mreajă ca un val
De raze argintate ce umplu-ntreaga zare
Și tremură ușoare pe-albastra depărtare
Punînd pe culmi în umbră o dungă luminată,
De pare-ntinsa noapte că arde-nflăcărată.
Destul cît fuse ziua poveri mă apăsară;
Eu voi să văd minunea acestei nopți de vară.

DROSIN:

(șiret)

Și sta-vei singuratec?

STÎLPARUL:

O nu; voi asculta
Un griere în iarbă, o prepeliță-n miriști,
O mierlă în dumbrovă, un corn între ariniști,
O cumpănă ce țipă, o frunză ce șoptește,
Un fraged glas ce rîde, o doină ce jălește,
Un zbor de păseri grele ce filfăie din pene,
Un car care se duce și scîrțîie a lene,
Un murmur ca o vrajă a vîntului de seară,
Tot basmul ce grăiește al nopților de vară.

MĂNĂILĂ:

Și eu voi merge-n luncă în umbră la izvoare;
Acolo vin păstorii s-adape-a lor mioare
Și-așteaptă de s-adună pe cei ce vin din deal
Cîntînd un viers ce curge alene din caval.
Și stau tîrziu în noapte pe margini de ghizdele

Vorbind de vremi bătrîne sub tremurul de stele.
(*lese.*)

UN TÎNĂR:

Și eu voi merge-asemeni devale la fintînă;
Vin fetele acolo ținîndu-se de mîna
Și faguri au pe buze și flori au în cosițe
Și-n iarba însmălțată cu flori de romanițe
Cînd trec cu pașii repezi, întreaga lor făptură
Se zbuciumă nebună de-a dorului căldură.
(*lese.*)

ALT TÎNĂR:

Eu merg către răspîntii; sub culmile trăsnite
Lucesc aprinse focuri la care poposite,
Și stau drumeții singuri de vorbă pe-nnoptate
Vorbind cu grai cuminte de căile umblate,
De alte obiceiuri și porturi ce-au văzut
La neamuri depărtate pe unde au trecut,
Pe cînd vrun tînăr fruntea pe braț încet și-o lasă
Și fluieră pe gînduri o doină de acasă.
(*lese.*)

STÎLPARUL:

(*surîzînd în urma lor*)
Copii care vă duceți norocul să cercați
Aiurea cînd minunea e-n locul ce-l călcați!
Au nu vedeți că noaptea, pe vale și pe plai,
Aceași se întinde ca nopțile de rai
Și cade deopotrivă din bolta cea senină
Aceași pace blîndă și-aceeași rază lină,
Și umbra și izvorul și ruga și cuvîntul
Și frunza, șoapta nopței și cerul și pămîntul
De-adîncă-nfiorare la fel au tresărit
C-un murmur ce se-nalță prelung și aiurit!
(*Se retrage împreună cu țărani în umbră.*)

SCENA II

NEAGU, DOCHIANA, STÎLPARUL, DROSIN, ȚĂRANII

DOCHIANA:

(*intrînd prin fund însoțită de Neagu; cu frică*)

Nu vine oare nimeni în urmă?

NEAGU:

Ești fricoasă
Și dragostea ți-e stinsă în suflet de te-apasă
O spaimă-nchipuită cu-atîta înverșunare,
Cînd albă înainte în capăt de cărare
Suride fericirea și blîndă ne îmbie
Spre dînsa făcînd semnul ce-mpacă.

DOCHIANA:

Însă mie
Îmi pare toată firea pornită în urma noastră;
Și umbra grea de salcii și raza cea albastră
Și vîntul care plînge și creanga ce se sfarmă
Și grangurul ce-n noapte nu poate să adoarmă
Și strigă singuratec cu-adînc fior mă cheamă.
Eu știu – odinioară mi-a spus sărmana mamă, –
Că grangurul ce șade în cuiburi de mătasă
Așa se tînguieste atuncea cînd își lasă
Femeia neamu-n urmă.

NEAGU:

(oțerit)
De-ți vin acum în minte
Povești de seri de toamnă nu mergem înainte.

DOCHIANA:

Îngăduie o clipă. Răsună vorba ta
Așa de greu că ulmii din somn s-ar deștepta
Și apele-n izvoare din unde-or tremura
Și prinde-va dumbrava din frunze-a scutura.
(Cu groază.)
E Pîrvu-n urma noastră!

NEAGU:

Să vină că nu-mi pasă
Lupta-vom lupta dreaptă pe iarba de mătasă.

DOCHIANA:

Cu frate-tău?

NEAGU:

Cu dînsul. Uita-voi de frăție
Și pune-mi-oi vîrtutea în sfînta voinicie.

DOCHIANA:

Eu n-aș dori s-ajung să văd și-acest păcat.

NEAGU:

Să mergem dar, căci drumul se-ntinde luminat
Nainte și-ntr-o clipă ajungem la izvor.
Ne-așteaptă acolo calul, frumosul meu odor,
Ca gîndul să ne ducă pe drumuri depărtate,
Să uiți în zboru-i sprinten de spaimă și de toate.
(*Trec înainte.*)

SCENA III

STÎLPARUL, DROSIN, ȚĂRANII

STÎLPARUL:

S-au dus!

UN ȚĂRAN:

Ce fărdelege!

STÎLPARUL:

Văzut-ați cum trecură
De brațe prinși alături, șoptindu-și gură-n gură?

ȚĂRANUL:

Și crezi oare că dînșii?...

STÎLPARUL:

De cred? Dar n-ai văzut
Tu însuți?

Țăranul:

Și ce sfîntă părea!

STÎLPARUL:

Și ce tăcut
Era adesea Neagu!

DROSIN:
De mult eu mă temeam
De-aceasta.

ȚĂRANUL:
Se-ntîmplase ceva?

DROSIN:
Nu. Bănuiam
Și alt nimic.

STÎLPARUL:
Atîta?

DROSIN:
Eram la o serbare
Cînd eu băgai de seamă privirea arzătoare
Ce Neagu îndreptase spre mîndra sa cumnată.
Ce foc ardea în ochii-i! Și ea înconjurată
De oaspeții cei falnici din sate depărtate
Ținea mereu spre dînsul priviri înduioșate
Din ochii ei cei umezi de doruri și plăceri.
Îi văd și-acum nainte. Se pare c-a fost ieri
Serbarea blestemată pe care-o pîngărise
Păcatul unei patemi mai grea decît în vise.

STÎLPARUL:
Și-atunci ți-ai dat cu gîndul?

DROSIN:
Atunci. Și mai ales
Vedeam mereu la dînșii un tainic înțeles,
Priviri de duioșie, surîsuri furișate
Și lucruri ce nu-i bine să spui pe înnoptate.

ȚĂRANUL:
Și Pîrvu?

STÎLPARUL:
Știe oare?

DROSIN:

O, nu! De-ar fi aflat
Stingea în sînge para grozavului păcat.

ȚĂRANUL:
Dar iată-l!

STÎLPARUL:
Cine? Pîrvu?

ȚĂRANUL:
El însuși.

STÎLPARUL:
A, mi-e groază.

DROSIN:
Feriți-vă din cale.

STÎLPARUL:
Să-l aibă Domnu-n pază.

DROSIN:
Să mergem.

STÎLPARUL:
Acești oameni pătează sfînta noapte.

DROSIN:
Tăceți. Să nu vorbim de dînșii nici în șoapte.
(*Pleacă.*)

SCENA IV PÎRVU, COBUZ

PÎRVU:
(*către Cobuz*)
Iertai întâia dată.
(*Cu un gest de îngăduință.*)
Cazi repede-n ispite
Cu-o strîngere de mînă, cu-o vorbă pe șoptite;
Știi tu, ca-n orice cîntec.

COBUZ:

(întunecat)

De unde vrei să știi?

PÎRVU:

Așa e. Tu ești singur și traiul ți-e pustiu.

(Pe gânduri.)

Și eu am fost odată tot astfel... Și-am greșit.

COBUZ:

(aspru)

Greșeala este numai în traiul prihănit.

PÎRVU:

Și nu-i prihană oare să lași în părăsire

Un suflet cald ca ziua de albă fericire,

De stema lui de raze zăbranic să anini,

S-așterni în loc de dafini în cale-i numai spini?

COBUZ:

Au unde au fost raze în viața-mi obidită

Și unde oare dafini în cale-mi prăfuită?

PÎRVU:

(întreprinde-l repede)

Oprește-te!

COBUZ:

Ce este?

PÎRVU:

Nu vezi nimic departe?

COBUZ:

(sălbatec)

Sunt ei!

PÎRVU:

Și vin înapoi.

COBUZ:

Așteaptă-i la o parte.

(Se retrag în umbră.)

SCENA V

PÎRVU, COBUZ, NEAGU, DOCHIANA

DOCHIANA:

(abătută)

De n-ar fi un semn rău întoarcerea din cale.

NEAGU:

Au iar cazi pradă temei din visurile tale?

DOCHIANA:

Dar nu vezi că deasupra s-ar zice că ne-apasă

Cu brațe de aramă blestemul de acasă?

NEAGU:

Părerii fără de seamă.

DOCHIANA:

Părerii?

NEAGU:

Nimic mai mult!

O mică-ntârziere.

DOCHIANA:

Cînd stau și te ascult

Te-aș crede bucuroasă dar...

NEAGU:

(ironic)

Teama te doboară.

DOCHIANA:

(cu încăpățînare)

De ce să fie oare anume-n astă-seară

Atîta lume strînsă de vorbă la izvor?

NEAGU:

Copilă! E o noapte de dragoste și dor

Și fetele-s frumoase și flori au în cosițe

Și-n iarba însmălțată cu flori de romanițe

Cînd trec cu pașii repezi, întreaga lor făptură
Se zburciună nebună de-a dorului căldură
Iar tinerii le-așteaptă. Ci numai fii pe pace
Căci sfatul se sfîrșește.

DOCHIANA:

Eu nu știu ce m-aș face;
Voi merge înainte? Întoarce-m-oi în urmă?
De neagră îndoială tot gîndul mi se curmă.
(*Pîrvu iese din umbră.*)
A, Pîrvu!

PÎRVU:

(*grozav*)
În sfîrșit!

NEAGU:

(*semeț*)
Ce vrei?

PÎRVU:

(*scurt*)
Femeia mea!

NEAGU:

Ea nu-ți mai e femeie.

PÎRVU:

(*zdrobindu-l cu privirea*)
Și nu cumva e-a ta?

NEAGU:

(*scofînd cușitul*)
Destul! Trecut-a vremea deșartelor cuvinte;
Cuvintele-s frumoase dar sunetul lor minte;
Să spună numai arma în lupta cea măiastră
Pe brațul cui dormi-va la noapte mîndra noastră.

PÎRVU:

(*după o pauză, cu adînc dezgust*)
Eu n-o mai voi. Păstreaz-o!
(*Cu nespusă milă.*)
Micuți, orfani copii!

DOCHIANA:

Orfani!

(Rămîne o clipă aiurită, apoi smulgînd repede cușitul lui Neagu se străpunge.)

Să-i aibi în grijă!

(Cade neînsuflețită.)

NEAGU:

(sărind la Pîrou, cu un răcnet)

Mișel!

PÎRVU:

(batjocoritor)

Voiai să-i fii

Tovarăș pentru noapte, îmi pare.

(Îl străpunge.)

E un pat

De flori aci. Dormiți în pace.

NEAGU:

(căzînd)

Blestemat

Să fii pe vecinicie! *(Moare.)*

PÎRVU:

(cutremurîndu-se deodată)

A, glasul care moare

Și-și strigă greu blestemul!

COBUZ:

Stăpîne!

PÎRVU:

(în aiurare)

Cine oare

Pe fruntea-mi țintuit-a cu ferul arzător

Grozavul semn? *(Strigînd.)* Veniți, veniți în ajutor

Voi toți izbăvitorii grozavelor păcate

Și voi rătăcitorii pe căi întunecate.

COBUZ:

Tăcere! Chemi pierzarea. Tăcere!

PÎRVU:
Ajutor!
Un om își nalță-aicea adânc tînguiitor
O rugă a lui de groază și nimeni nu-l ascultă?

COBUZ:
Dar ce faci? Prin dumbravă e lume-atît de multă!

PÎRVU:
Să vină! (*Scrîșnind.*) A, ți-e teamă! De-ai ști cum
m-a aprins
Pe frunte semnul morții!

COBUZ:
Ce spaimă te-a cuprins
Deodată-așa de iute?

PÎRVU:
(*arătînd spre Neagu*)
Privește-l! Mă uimesc
Adîncii ochi ce cată spre mine.

COBUZ:
(*vrea să se uite la Neagu, dar se întoarce îngrozit*)
Nu-ndrăznesc.

SCENA VI

PÎRVU, COBUZ, STÎLPARUL, DROSIN, MĂNĂILĂ, ȚĂRANII

DROSIN:
Ce fapt de grea urgie?...

PÎRVU:
Tăcere! O, priviți
Cum dorm în raza lunii atît de liniștiți
De parcă-un vis de pace le-alină-n taină somnul.

STÎLPARUL:
Dar cine pîngărit-a?...

PÎRVU:
Nălțați-vă spre Domnul

Curata voastră rugă ca lacrima de rouă
Să umple sfânt altarul căci viața mea cea nouă
Începe-acum grozavă.
(*Cade zdrobit pe un trunchi de copac în fund.*)

DROSIN:
Și cum s-a întâmplat?

COBUZ:
Spășim în noaptea asta un vechi și greu păcat
Ce-n inemi pustiite sădit-a-nfiorare
Și vreme-ndelungată strigat-a răzbunare,
Punînd cu semn de sînge pe fruntea cea de frate
Rușinea și blestemul.

PÎRVU:
(*murmurînd încet*)
A, mînilor-ntinate
În sînge, ard în flăcări!

MĂNĂILĂ:
De mult am bănuț
C-apasă peste dînsul păcatul tăinuit
Căci prea-l cerca norocul cu multă-mbelșugare
Și viața lui întregă părea o sărbătoare
Iar stogurile-i nalte și pajiștea și lunca
Și via și cîmpia și-odihna lui și munca
Păreau blagoslovite, încît de-atîț noroc
Căta s-arunce o sculă în apă ori în foc.

COBUZ:
Tăceți! Nu-i amintiți!

STÎLPARUL:
Dar mortul ne privește
Cu ochii deschiși și groaznici.

DROSIN:
Da, luna strălucește
Pe fața lui de ceară iar ochii au rămas
Deschiși, adînci și limpezi. De n-ar fi într-un ceas
Vrăjit căci se vorbește că ochii ce privesc

În moarte către lună sunt ochi ce urmăresc
Pe cei ce-au stat în preajmă întreaga lor viață,
Așa-i puterea lunei. Întoarceți a lui față
Spre umbră.

PÎRVU:

(sculîndu-se de la locul său)

Nu-l atingeți! Lăsați-l, eu voiesc

În ceasul îndoielei cu el să mă găsesc

În față. *(Aplecîndu-se spre Neagu.)* M-auzi oare,

o, frate? Cînd te-aduse

La mine-odinioară și tatăl meu îmi spuse

Să stau să-ți cruț viața de trudă și durere

Alătura de tine în vecinică veghere

Jurai măreț pe cruce-necînd în mine plînsu-mi

De milă pentru tine, pe-atunci copil eu însumi.

O, ce-mi făcuși viața, tu Abel răsfățat

Ce-ai pus pe Cain în mine și-al morței semn mi-ai dat

Să-l port grozav pe frunte?

(Cu adîncă înduioșare.)

Și cît te-am fost iubit

Tu stîlp de raze albe spre care fericit

Nălțam a mea gîndire în seri de îndoială!

Căci tu erai odihna, eu cruda osteneală,

Tu ziua strălucită, eu noaptea fără stele,

Săpam pămîntul negru pe cînd tu alintat

Tu, Domnul, și eu, robul, ce-n truda frunței mele

Treceai prin lume mîndru de soare îmbătat.

Și-adesea cînd blajină, pe mîndrele ogoare

Cădea a serei pace adînc alinătoare

Nălțam spre cer privirea cu-o caldă rugămintă

Șoptind în tremurare: E bine-așa, părinte?

Sunt singur. De cădea-voi spre cine al meu gînd

Nălța-voi de-acuma cînd chipul tău cel blînd

Se pierde-n întunec? *(Sărutîndu-l pătimaș.)*

Desparte-te în pace

De lumea și de zbucium. Ci-n inima mea zace

Grozava îndoială și tremură-a mea minte

De noaptea dimprejuru-i.

(Acoferind cu trupul său trupul lui Neagu și îndreptînd brațele spre cer.)

E bine-așa părinte?

Cortina